

BEDELAARSPENNINGEN,

een niet alledaags verzamelthema

door Marcel Nuijttens

De Noord- en Zuidelijke Nederlanden beschikken voor de verzamelaar over een onuitputtelijke bron van Armenpenningen en hiermede staan de Bedelaarspenningen in nauw verband.

Zo er nu nog armen zijn in deze moderne tijd, dan waren er vroeger véél meer, immers een vergoeding of verzekering tegenover ongevallen, ziekte en werkloosheid bestond niet, zodat de toen getroffen personen meestal vervielen in bittere armoede.

Daarbij kwam nog dat vroeger heel wat beroepen sterk seizoen gebonden waren, iets wat de armoede nog meer in de hand werkte.

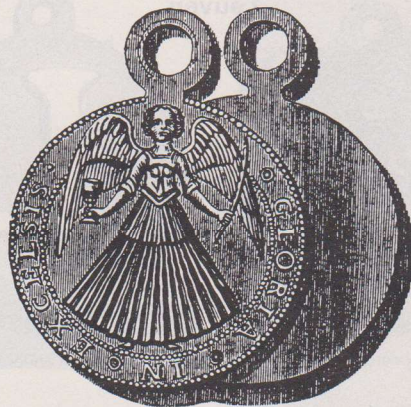
kerk, had de uitdeling van een armenpenning meestal plaats na een of andere kerkelijke dienst zodat de arme zeker deze eredienst moest bijwonen, wilde hij een broodpenning krijgen.

Amsterdam

Voorzijde: Gekroond wapen van Amsterdam tussen twee schildhouders.
Keerzijde: Gebrekkige bedelaar omgeven door de tekst: VOLR. DE. INCOMENDE. BEDELAERS.

Brussel

Voorzijde: De heilige Goedele omringd door de tekst: .GLORIA.IN.EXCELSIS.
Keerzijde: Glad.

Meestal werden de armen door een of andere armenmeester verwittigd waar en wanneer zij aanwezig dienden te zijn om de armenpenningen te krijgen, deze penningen waren van speciaal maaksel en meestal van tin, lood of messing gemaakt.

Om aan deze toestand van armoede zoveel mogelijk te kunnen ontkomen of weg te werken, voorzagen de steden en gemeenten, daarbij geholpen door de vele bestaande arbeidsgilden en kerkelijke ondersteuningsgenootschappen in een soort ondersteuningsfonds.

Leuven

Voorzijde: De apostel Petrus omringd door een sierband met daarin: N O 69 (nummer 69). Keerzijde: A M B, (Arme Mag Bedelen).
Zelfde bedelaarspenning komt ook voor met op de keerzijde de tekst: C P C (Capitel Pieters Cerck).

Brugge

Voorzijde: Gekroonde gotische letter B, tussen het jaartal 1740, No 8 ingeslagen in de letter B. Keerzijde: Gelijk aan de voorzijde, doch zonder de instempeling: No 8.

Zo was het de gewoonte op Zon- en Feestdagen, ook op de dag dat de gilde haar patroonsfeest vierde, tot een broodbedeling over te gaan.

Daar de meeste gilden sterk verbonden waren met de

Meestal is er sprake van een broodpenning, maar een dergelijke penning kon ook rechtgeven op een bos brand-

hout, turf, klompen of nog andere zaken, al naar gelang het door de gilde voorzien was.

Soms droegen deze penningen ook een nummer, dit ter controle voor de gilde zelf, daar er bij de omwisseling een onderscheid was tussen de prijs van een brood en een paar klompen.

Armenzorg was dus een voortdurend probleem vooral als daarbij nog oorlog, besmettelijke ziekten zoals de pest in het land waren, oorzaken die tot hongersnood leidden en het aantal armen nog deed toenemen.

handigen, deze penning zichtbaar gedragen gaf dus aan de drager het recht officieel in de stad of op een bepaalde plaats te bedelen en zo kon meteen door de bevolking worden uitgemaakt, wie precies recht had op een aalmoes.

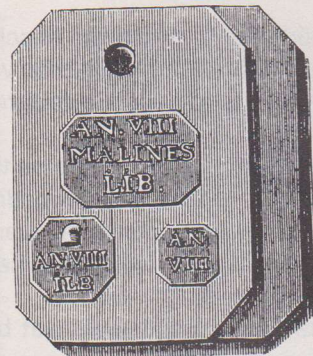
Leuven

Voorzijde: De apostel Petrus door een sierband omgeven, onderaan een cijfer.
Keerzijde: L = Leuven.

Deze toename gaf dan aanleiding tot bedelen, zodat er zich dan ook automatisch groepen gingen vormen, waarvan de leden zich onderling ondersteunden, door afspraken te maken, inlichtingen uit te wisselen, ondermeer waar en op welke wijze men zou bedelen, zodat wij in deze zin kunnen spreken van een „Bedelaarsgilde“ dat door allerlei middelen de gulhartigheid van de betere stand probeerde op te wekken en aldus de vrijgevigheid trachtte te vermeerderen.

Mechelen

Voorzijde: Drie achthoekige instempelingen met de volgende tekst: AN VIII MALINES LIB. Vrijheidsmuts boven AN VIII ILB. AN VIII. Keerzijde: Glad al dan niet met een nummer. Deze bedelaarspenning is uit de Franse periode.

Soms was bedelen toegestaan voor iedereen, zo bestaat in Brugge nog een oude traditie, waarbij op heilige bloeddag (op de eerste maandag na 2 mei) iedereen mag bedelen binnen de oude vestingsmuren.

Deze bedelaarspenningen zijn nogal groot van formaat, dragen een speciaal kenteken en soms zijn zij ook van een nummer voorzien.

Gent

Voorzijde: N1 - Medaille de mendiant Gand. Keerzijde: Glad.

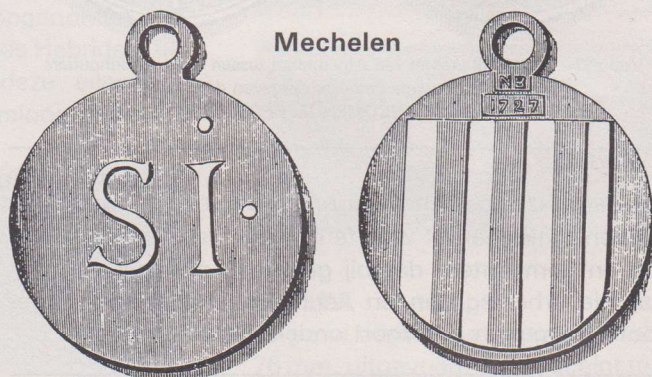
Mechelen

Voorzijde: 1710 boven het wapen van Mechelen, alles in dubbele parelcirkel.
Keerzijde: Glad.

Meestal poogde men aan de stadspoorten de bedelaars de toegang tot de stad te ontzeggen, omdat de notabelen maar al te best wisten wat een last deze bedelaars voor de bevolking betekenden.

Anders poogde men de armen die in de stad woonden en bij voorkeur de gebrekkigen en blinden te beschermen en te bevoordelen, door hun een bedelaarspenning te over-

Mechelen

Voorzijde: S I (Sint Jan). Keerzijde N B (Nicolaas Boll, maker van deze penning), boven het jaartal 1727, dit geheel op het stedelijk wapenschild.

Het materiaal waaruit zij zijn vervaardigd is meestal: tin, lood of messing, soms met of zonder draagoog.

Dat deze bedelaarspenningen nu een zeldzaamheid zijn geworden, zal u wel duidelijk zijn, wat dan ook weer met zich meebrengt, als een dergelijke penning op een of andere veiling voorkomt, de prijs aan de hoge kant komt te liggen.

Mocht u nu toch het besluit nemen deze armen- en bedelaarspenningen te gaan verzamelen, kan ik u de raad geven, u eerst grondig over dit onderwerp te documenteren, waarbij ik u tevens de verzekering kan geven dat aanwinsten niet iedere dag zullen voorkomen.

Bronnen:

Description de Méreaux - L. Minard Van Hoorebeke - Gent 1877;
De penningen der Noord-Nederlandse Ambachtsgilden - Dr. D.A. Wit-top Koning - Amsterdam 1978 & Supplement: A'dam 1981.
Eigen dokumentatie.